

www.acollidesfeministes.com

Una iniciativa de:

FOCA A.C.
FORMACIÓN Y CAPACITACIÓN A.C.

almena
cooperativa feminista

Creación
Positiva

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat
de Catalunya

Amb el suport

Decàleg

Per unes acollides feministes,
antiracistes i amb perspectiva de drets
humans

Durant el 2025, des del projecte *Acollides Feministes* hem organitzat dos tallers de sensibilització i capacitatció adreçats a persones professionals que treballen en processos d'acollida a Catalunya, tant des de l'administració pública com des de la societat civil. Aquests tallers, realitzats a Salt i a Lleida, han tingut com a objectiu afavorir l'intercanvi i l'aprenentatge mutu sobre la implementació territorial dels serveis d'acollida amb enfocament feminista, interseccional i basat en drets, així com identificar els àmbits prioritaris d'incidència en matèria d'acollida segons les necessitats i realitats de cada context.

Les reflexions i propostes compartides per les persones participants en aquestes sessions constitueixen el contingut d'aquest document i s'articulen entorn dels tres drets fonamentals reconeguts a la Llei 10/2010, del 7 de maig, d'acollida de les persones immigrades i retornades a Catalunya (Llei d'Acollida catalana). En aquest sentit, els elements que es presenten a continuació contribueixen a facilitar l'accés i l'exercici efectiu del dret a la informació i a la formació, del dret a l'acompanyament integral i del dret a la participació social i política.

Aquest decàleg vol servir com a eina d'incidència política per assenyalar responsabilitats, orientar el desenvolupament de polítiques públiques i visibilitzar tant les necessitats detectades com les bones pràctiques que ja existeixen al territori. A continuació, es presenten les qüestions que cal implementar per avançar cap a un model d'acollida realment feminista, antiracista i basat en drets humans, que reconegui la diversitat i la complexitat de les trajectòries migratòries i garanteixi processos d'acollida dignes arreu de Catalunya.

1.

Derogació de la Llei orgànica 4/2000, sobre drets i llibertats de les persones estrangeres a Espanya (Llei d'Estrangeria), atès que és un marc normatiu que condiona plenament l'accés i l'exercici dels drets de les persones migrades.

La Llei d'Estrangeria estableix un règim administratiu exclouent que determina completament l'accés i l'exercici dels drets de les persones migrades. Els requisits d'entrada, la renovació de permisos i els processos de regularització acaben abocant moltes persones a viure, com a mínim, dos anys en situació d'irregularitat administrativa. Aquest marc normatiu restrictiu condiona profundament l'abast de les polítiques d'acollida.

Sense canvis normatius, moltes persones migrades continuaran condemnades a la vulnerabilitat extrema: se les privarà de formació, d'accés a una feina i un habitatge digne, i s'agreuja la situació de col·lectius molt vulnerabilitzats, com les dones, nenes, nens i adolescents migrades. I, per descomptat, mentre la Llei d'Estrangeria continuï vigent, la possibilitat de desplegar polítiques d'acollida transformadores amb perspectiva feminista, antiracista i basada en drets humans es veurà extremadament limitada.

2.

Garantia de l'empadronament municipal de les persones migrades com a condició imprescindible per a l'exercici efectiu dels drets i l'accés als serveis del territori.

La manca de garanties en l'empadronament municipal limita totalment l'accés i l'exercici dels drets de les persones migrades. El padró és la porta d'entrada a serveis essencials com la sanitat o l'escolarització, per això és considerat com a metadret. Tanmateix, empadronar-se és especialment difícil per a moltes persones migrades, ja que sovint se'ls exigeix un contracte de lloguer que no poden obtenir sense una situació administrativa regular o una feina formal que permeti presentar una nòmina. A més, paradoxalment, el padró és alhora un requisit imprescindible per a la majoria de tràmits vinculats a la Llei d'Estrangeria, com la reagrupació familiar o l'arrelament social.

Per respondre a aquesta realitat, alguns ajuntaments havien habilitat opcions alternatives, com el padró sense domicili fix o l'empadronament col·lectiu gestionat per entitats socials, però aquestes vies s'han anat restringint amb el temps. Així, malgrat la La Llei 10/2010, del 7 de maig, d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya (Llei d'Acollida catalana) reconeix el dret de les persones migrades a accedir als serveis d'acollida, en la pràctica aquest accés queda condicionat a disposar del padró. En conseqüència, la manca de garanties en l'empadronament acaba implicant rebre la formació i la certificació necessàries per viure i treballar a Catalunya, així com avançar en els tràmits d'estrangeria.

3.

Provisió d'informació i formació accessibles i adaptades segons les necessitats específiques de les persones migrades.

Les professionals assenyalen una manca generalitzada d'informació clara sobre els drets, els recursos i els itineraris d'acollida disponibles per a les persones migrades. Per aquest motiu, és imprescindible millorar la transmissió d'aquesta informació i clarificar els circuits, les competències de cada servei i els criteris de derivació, que sovint varien segons el territori. Això ha de permetre que les persones migrades coneguin quins són els seus drets i en quins espais poden exercir-los. Així mateix, també cal concretar millor els serveis disponibles per a les persones en situació administrativa irregular.

Pel que fa als serveis d'acollida, un cop les persones migrades hi arriben, les dificultats per participar de manera continuada s'intensifiquen per diversos motius: problemes d'adaptació horària, barreres idiomàtiques o metodologies poc accessibles, entre d'altres. En el cas de les dones migrades, s'hi afegixen obstacles específics que dificulten la seva participació i permanència en processos formatius, principalment problemes de conciliació familiar i laboral. També es detecta una manca o escassetat d'espais no mixtos que permetin una participació adequada a les seves necessitats.

Per tant, els ens que desenvolupen serveis d'acollida han d'aprofundir en la diagnosi d'aquestes dificultats i implementar mesures que facilitin l'accés a aquests circuits.

4.

Incorporació de continguts i metodologies formatives amb enfocament feminista, antiracista i basat en drets per poder garantir un acompanyament integral.

En el sistema d'acollida català hi ha una manca de formació sistemàtica, continuada i obligatòria per al conjunt de persones professionals en matèria de drets humans, feminisme i antiracisme. Aquesta mancança es tradueix en acompanyaments sovint marcats per biaixos masclistes i racistes, així com per imaginaris estereotipats que estan profundament arrelats. En el cas de les dones migrades, aquests imaginaris estan encara més presents i condicionen la manera com s'interpreten les seves capacitats, necessitats i processos d'autonomia.

Aquesta absència de perspectives feministes i antiracistes també es reflecteix en els continguts formatius que ofereix el sistema d'acollida. Els programes continuen sense incorporar eines per comprendre la complexitat i la diversitat de les trajectòries migratòries. L'acompanyament sovint es focalitza quasi exclusivament en la incorporació al mercat laboral, sense tenir en compte altres dimensions de caire emocional que són imprescindibles per garantir un acompanyament realment integral.

Un exemple especialment rellevant és el dol migratori i les repercussions emocionals del procés migratori: tot i ser un element central per entendre la nova etapa vital de les persones migrades, gairebé mai es treballa en els processos d'acollida.

Finalment, és fonamental garantir la incorporació de professionals amb trajectòries migratòries, sobretot de dones migrades. La seva presència afavoreix que les persones acollides se sentin compreses, proporciona referents positius i aporta una mirada experta que combina el coneixement vivencial de les dificultats del procés migratori amb la capacitació professional per acompanyar, orientar i facilitar l'accés als drets.

5.

Millora dels processos d'homologació i reconeixement de competències professionals per garantir l'accés a feines dignes i ajustades a les capacitats de les persones migrades.

Els procediments vigents d'homologació i acreditació de formacions, títols i competències professionals obtingudes al país d'origen continuen sent excessivament lents, costosos i complexos. Aquestes traves administratives dificulten enormement el reconeixement dels sabers previs de moltes persones migrades i limiten el seu accés a oportunitats laborals en condicions dignes. Com a conseqüència, persones amb formació i experiència consolidada en els seus àmbits professionals es veuen abocades a treballar en ocupacions molt per sota de la seva qualificació.

Els procediments vigents d'homologació i acreditació de formacions, títols i competències professionals obtingudes al país d'origen continuen sent excessivament lents, costosos i complexos. Aquestes traves administratives dificulten enormement el reconeixement dels sabers previs de moltes persones migrades i limiten el seu accés a oportunitats laborals en condicions dignes. Com a conseqüència, persones amb formació i experiència consolidada en els seus àmbits professionals es veuen abocades a treballar en ocupacions molt per sota de la seva qualificació.

Ara bé, més enllà de simplificar i agilitzar els procediments actuals, és imprescindible ampliar els criteris amb els quals es reconeixen les competències. Cal incorporar la valoració de sabers informals, experiències professionals no formalitzades i competències adquirides al llarg de la vida, tant als països d'origen com durant el mateix procés migratori: treball de cures, participació comunitària, coneixements pràctics no certificats, entre d'altres.

Reconèixer aquesta diversitat de sabers és clau per facilitar l'accés de les persones migrades a oportunitats laborals que s'ajustin realment a les seves capacitats, i per construir un sistema d'acollida que faci valdre totes les trajectòries i habilitats, més enllà dels marcs formals de qualificació.

6. Consolidació de circuits de coordinació territorials estables per garantir la continuïtat i la qualitat dels acompanyaments.

Les professionals participants en els tallers van assenyalar la manca de coordinació entre administracions públiques, serveis, entitats i comunitats migrades com un dels principals obstacles del sistema d'acollida català. Aquesta desconexió provoca processos fragmentats, duplicitats de tasques, buits d'atenció i pèrdues d'informació, factors que impacten directament en la qualitat i la continuïtat dels acompanyaments.

Actualment, els espais de coordinació formal són irregulars i sovint es limiten a la convocatòria esporàdica de comissions de casos. En absència d'estructures estables, la qualitat de l'acollida acaba depenent del territori on resideixen les persones migrades i, sovint, de la voluntat i les relacions informals entre professionals.

Per això, és imprescindible dotar el sistema d'espais de coordinació estables, regulars i amb participació real de tots els actors implicats, incloses les entitats i les comunitats migrades, per garantir coherència, continuïtat i un acompanyament integral arreu del territori.

7. Reforç, ampliació i diversificació dels vincles amb agents comunitaris de base i xarxes informals per arribar a totes les persones migrades.

Per arribar a totes les persones migrades, especialment a aquelles que queden més allunyades dels circuits formals, és imprescindible reforçar, ampliar i diversificar les aliances amb agents comunitaris de base: associacions de famílies, centres cívics, associacions veïnals, col·lectius i organitzacions de persones migrades, xarxes de suport mutu, espais religiosos, entitats culturals o esportives i altres formes d'organització comunitària. Moltes d'aquestes xarxes, que sovint no són reconegudes per les administracions, tenen una capacitat d'arribada i d'acompanyament molt més directa i efectiva, especialment amb col·lectius que desconfien de les institucions o no hi arriben per barreres lingüístiques, administratives o socials.

Aquests actors tenen molt de coneixement del territori i de les dinàmiques internes de les comunitats, i són espais clau per detectar necessitats, generar confiança i facilitar l'accés a informació, recursos i serveis.

En aquesta línia, cal orientar-se progressivament cap a un model d'acompanyament més comunitari, que vagi més enllà de la intervenció institucional i que posi al centre les xarxes informals i els espais de suport mutu.

El foment d'espais d'acollida arrelats al territori, basats en la proximitat i la confiança, i que incorporin les famílies, les comunitats d'origen i les xarxes del barri, és fonamental per ampliar significativament l'abast del sistema d'acollida.

8. Definició de les funcions dels professionals de l'acollida i reconeixement del rol històric de les entitats socials i comunitàries en la provisió d'acollides amb perspectiva de drets humans.

Malgrat que la Llei d'Acollida catalana reconeix la figura de la persona professional de l'acollida i estableix que el Govern ha d'establir, per reglament, les qualificacions, competències i habilitats que han de tenir aquestes persones, encara no s'han definit Això està dificultant establir un marc d'actuació compartit i està generant diferències en la manera com s'entén i s'exerceix la tasca d'acollida segons el territori, el servei o l'equip professional. Sense un perfil clar, les responsabilitats es difuminen, els processos es fragmenten i la qualitat dels acompanyaments es veu afectada.

Quan es concreti aquest marc professional, és imprescindible integrar-hi i reconèixer explícitament les aportacions de les entitats socials, comunitàries i de persones migrades, que al llarg dels anys han sostingut gran part de l'acollida a Catalunya. El reconeixement de la seva experiència, a més de ser un qüestió de justícia històrica, constitueix un recurs clau per construir un sistema d'acollida més adaptat a les necessitats reals, ja que aquestes entitats disposen de molt coneixement sobre els reptes i les dinàmiques del territori.

9.

Garantia del dret a la participació social i política de les persones migrades i enfortiment dels espais formals i informals d'incidència comunitària.

L'accés i l'exercici del dret a la participació social i política de les persones migrades està condicionat, d'entrada, per l'absència d'una mirada de drets humans que reconegui la desigualtat estructural generada pel règim d'estrangeria. Aquest règim crea una desigualtat jurídica que limita profundament qualsevol possibilitat real de participació i d'incidència política.

A aquesta limitació s'hi afegeixen la infrarrepresentació i la manca de reconeixement de xarxes i col·lectius que operen de forma informal, sovint sense personalitat jurídica ni recursos, però que tenen un paper clau en l'articulació comunitària. Alhora, persisteixen barreres que dificulten l'accés als espais socials i polítics, especialment per a persones no lectoescriptores o amb nivells baixos de competència lingüística, que veuen reduïda la seva capacitat d'incidència i d'organització col·lectiva per aquest motiu.

Per revertir aquestes desigualtats i garantir de manera efectiva el dret a la participació, és essencial enfortir els vincles amb les comunitats migrades i amb les organitzacions informals, de manera que les seves demandes i necessitats puguin arribar efectivament als espais de decisió.

Tanmateix, el dret a participar també es veu afectat per la inactivitat o la baixa operativitat dels espais formals de participació en matèria de migracions i acollida. Tot i que hi ha una voluntat institucional creixent de reactivar aquests espais, cal assegurar que es convoquin de manera periòdica, que comptin amb una agenda compartida i que incorporin mecanismes de retorn.

10.

Consolidació de mecanismes estables de seguiment i avaluació participativa de les polítiques d'acollida amb metodologies feministes, antiracistes i de drets humans.

Tot i que la Llei d'Acollida catalana porta més d'una dècada en vigor, encara no existeixen mecanismes sistemàtics de seguiment ni processos d'avaluació que permetin conèixer el grau real de desplegament de les polítiques d'acollida. Aquesta manca d'avaluació integral dificulta identificar quins aspectes funcionen, quins caldria reformular i fins a quin punt les actuacions impulsades són coherents amb el marc normatiu i els objectius establerts. Paral·lelament, l'absència de mecanismes de rendició de comptes impedeix valorar l'eficàcia i l'impacte de les diferents intervencions, i limita la possibilitat de millorar-les amb criteris de transparència i qualitat.

A aquesta situació s'hi suma la pràctica exclusió de les persones destinatàries de les polítiques i de les entitats que, històricament, han sostingut les tasques d'acollida a Catalunya. La seva absència tant en els processos d'avaluació com en el disseny de noves mesures dificulta detectar necessitats reals i perpetua desigualtats estructurals que podrien ser corregides amb la seva participació activa.

Per tot plegat, és imprescindible impulsar mecanismes estables de seguiment i avaluació i incorporar-hi metodologies d'avaluació participativa amb perspectiva feminista, antiracista i de drets humans. En aquest procés s'ha d'incloure les entitats de dones migrades i altres col·lectius implicats, per garantir que les seves experiències, demandes i necessitats quedin recollides en les polítiques públiques.